

Zo kan toerisme lokale gemeenschappen versterken

AUTEUR

Thijs de Groot

Toerisme heeft impact op onze gemeenschappen, zowel positief als negatief. Een eerlijkere verdeling van deze impact is essentieel om bij te dragen aan een positieve leefomgeving voor inwoners en een toekomstbestendige toeristische sector. In het rapport *Perspectief 2030* is het onderwerp 'lusten en lasten in balans' niet voor niks één van de vijf pijlers. Vandaag de dag werken beleidsmakers, DMO's/CMO's en kennisinstellingen hard aan dit vraagstuk. Het gaat daarbij niet alleen om een gelijke, maar ook een eerlijkere verdeling van effecten.

Vraagstuk

Voor veel plekken geldt dat slechts een relatief klein deel van de gemeenschap profiteert van bezoekers, terwijl vaker een veel groter deel vooral de lasten ervaart. Eerlijker is dan ook niet hetzelfde als gelijk: het gaat er niet om dat iedereen evenveel profiteert, maar dat iedereen datgene krijgt wat rechtvaardig is. Duurzame- en regeneratieve toerismestrategieën zetten inwoners en gemeenschappen centraler. Hoewel er de afgelopen jaren vooruitgang is geboekt, zijn zowel de totale impact als de mechanismen om deze te beïnvloeden nog niet volledig inzichtelijk.

Het recent door The Travel Foundation gepubliceerde rapport *Creating Equitable Destinations* geeft hier als één van de eersten invulling aan. Het rapport is het resultaat van een onderzoeks- en samenwerkingscollectief, bestaande uit het Centre of Expertise in Leisure, Tourism and Hospitality (CELTH), European Tourism Futures Institute (ETFI), Breda University of Applied Sciences (BUas), HZ University of Applied Sciences, Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC) en Destination Think.

Het vraagstuk rechtvaardiger toerisme speelt in een tijd waarin een aantal trends en ontwikkelingen in de samenleving de toeristische sector raken:

- De maatschappij stelt hogere eisen aan verantwoordelijkheden: er wordt nadrukkelijker geëist dat de reissector haar verantwoordelijkheid neemt voor alle effecten van bezoek. Nadrukkelijk wordt gevraagd om de positie van inwoners serieus te nemen: *with great power comes great responsibility*.
- Datagedreven werken: gericht beleid vraagt om gerichtere data: *what gets measured, gets managed*. Om de effecten eerlijker te verdelen, zijn data over de huidige effecten en sturingsmechanismen noodzakelijk.
- De strijd om steeds schaarsere ruimte: recreatie en toerisme moeten hun meerwaarde beter kennen en over het voetlicht brengen om een stevige positie te hebben in het debat over ruimtelijke inrichting.

Creating Equitable Destinations

Het rapport *Creating Equitable Destinations* gaat dieper in op de vraag: "Hoe kunnen de voordelen van toerisme rechtvaardiger worden verdeeld over onze gemeenschappen?"

Het onderzoeksteam startte met literatuuronderzoek om de verschillende perspectieven die het onderwerp onderbouwen, te verkennen, praktijkvoorbeelden te inventariseren en een voorlopige lijst van mechanismen op te stellen. Dit literatuuronderzoek is aangevuld met inzichten uit een online focusgroepsessie met stakeholders en verdiepende interviews, op basis waarvan de definitieve 25 praktijkcases zijn geselecteerd. Hierbij is vooral gekeken naar een zo grondig mogelijke onderbouwing, een eerlijke verdeling over de vijf rechtvaardigheidstypen, en het perspectief vanuit verschillende betrokkenen. Als laatste stap werd een online co-creatieworkshop georganiseerd met experts bij DMO's en de private sector. Deze sessie toetste vooral de relevantie en toepasbaarheid van de inzichten en mechanismen.

In totaal zet het onderzoek 40 sturingsmechanismen en 25 effecten uiteen om toerisme eerlijker onder de gemeenschappen te verdelen. Een voorbeeld van een sturingsmechanisme is een business incubator, die lokale ondernemers helpt bij het ontwikkelen van vaardigheden en het starten van een eigen bedrijf. Dit kan ertoe leiden dat meer lokale starters doorgroeien naar succesvolle ondernemers.

Het rapport biedt daarnaast casestudies waarin toerisme aanzienlijk heeft bijgedragen aan lokaal ondernemerschap, verbeterd welzijn en andere positieve resultaten. Deze concrete voorbeelden bieden inspiratie om te werken aan een betere verdeling van de lusten en lasten van toerisme.

Het onderzoek onderscheidt vijf rechtvaardigheidsdimensies: economisch, ecologisch, ruimtelijk, cultureel en toeristische ervaringsrechtvaardigheid. Daarnaast worden enkele uitdagingen besproken bij de overgang naar een meer geïntegreerde aanpak, gericht op een rechtvaardiger toerismesysteem gebaseerd op participatieve besluitvormingsprincipes.

Positieve rechtvaardigheidseffecten

Het onderzoek toont dat toerisme positieve effecten kan hebben die bijdragen aan een eerlijkere uit-

komst voor de gemeenschap. Een rechtvaardigere verdeling kan zich op verschillende manieren uiten:

- Economisch: meer bedrijven in lokaal eigendom, verbeterde concurrentiekracht van lokale ondernemers en minder economische wegvloeiing naar bijvoorbeeld buitenlandse investeerders.
- Ecologisch: eerlijkere bijdrage aan het behoud en onderhoud van gemeenschappelijke natuurlijke bronnen, steun voor klimaatadaptatie-initiatieven en grotere bewustwording en gedragsverandering ten aanzien van duurzaam reizen.
- Ruimtelijke- en culturele rechtvaardigheid: bescherming en betere toegankelijkheid van historisch of cultureel erfgoed, evenals een meer betekenisvolle vertegenwoordiging van lokale waarden en tradities.

Een vaak minder belichte dimensie is de toegankelijkheid tot toeristische ervaringen. Door toeristische belevenissen laagdrempeliger te maken voor meer lokale inwoners worden de voordelen van plezier, de gedeelde ervaringen en ontspanning breder gedeeld. Dit verkleint de kloof tussen inwoners en bezoekers.

Beïnvloedingsmechanismen

Hoewel het onderzoek (helaas) nog geen directe link legt, geeft het onderzoek wel een gedetailleerder beeld van de opties die beleidsmakers, DMO's/CMO's, ondernemers en publieke organisaties hebben om de effecten beter te verdelen.

Economische rechtvaardigheid

Methodes om economische rechtvaardigheid te stimuleren, kunnen zich richten op: microfinancieringsmodellen, marktcontrolemechanismen zoals licenties, gerichte doelbelasting, beprijzen van negatieve externe effecten (externaliteiten), en interventies gericht op de ontwikkeling van nieuwe vaardigheden.

Ecologische rechtvaardigheid

Beleidsinstrumenten zoals bestemmingsplannen en zoning kunnen kwetsbare en ecologisch waardevolle gebieden beschermen. Ook natuurregeneratie programma's, zoals het Love Wānaka Community Fund in Nieuw-Zeeland, dragen bij aan het behoud en beschikbaar maken van natuur

voor de gehele gemeenschap. Dit gebeurt door financiering voor natuurherstelinitiatieven zoals hervegetatie, kennis- en bewustzijn vergroting en het stimuleren van duurzaam verantwoord gedrag van bezoekers.

Ruimtelijke rechtvaardigheid

Manieren om ruimtelijke rechtvaardigheid te ondersteunen, richten zich op het toegankelijk maken of houden van publieke en soms private ruimtes. Randvoorwaarden bij vergunningen voor ontwikkelprojecten zijn een effectief middel om functies te eisen die meerwaarde bieden voor inwoners. En daarmee een gebied of gebouw te realiseren dat aantrekkelijk is voor verschillende typen gebruikers. Een voorbeeld van inclusieve, integrale stedelijke ontwikkeling is de stad Medellín, Colombia. Hier gaan toeristische ontwikkelingen hand in hand met het verbeteren van het welzijn van inwoners.

Culturele rechtvaardigheid

Culturele representatie is een belangrijk, maar vaak minder zichtbaar element. In marketingcampagnes moet de vraag worden gesteld: In hoeverre sluiten de verhalen en beelden aan bij de rijkdom en diversiteit van de lokale identiteit?

Deze ontwikkeling vraagt om een juist, compleet en eerlijk beeld van onderbelichte delen van de lokale culturen, gemeenschappen, tradities en gewoonten. Daarnaast moeten deze culturele aspecten ook een plek krijgen in de toeristische productontwikkeling en in de positionering en het verhaal van de bestemming.

Rechtvaardigheid in toeristische ervaringen

Toeristische ervaringen kunnen op verschillende manieren toegankelijk worden gemaakt. Zo kunnen flexibele prijzen worden aangeboden. Ook kunnen toeristische producten worden ontwikkeld voor specifieke doelgroepen. Daarnaast kunnen programma's worden aangeboden die vraag en aanbod op elkaar afstemmen en daarbij het wederzijds bewustzijn vergroten over de beschikbare mogelijkheden. Een mooi voorbeeld hiervan is het programma 'Iedereen verdient vakantie' van Toerisme Vlaanderen. Dit programma maakt het mogelijk voor vakantiegangers met een beperkt budget, een beperking of een bijzondere vraag, om te genieten van een dagje uit of vakantie.

Equity Driven Management

Om rechtvaardigheid een structurele plek te geven in de duurzame ontwikkeling van toerisme, stelt het onderzoek een rechtvaardigheidsgerichte managementaanpak voor.

Twee kernvragen die hierbij centraal staan: "Wat zijn de behoeften en prioriteiten van lokale gemeenschappen?" en "Wie geniet van de voordelen van toerisme?"

Een rechtvaardigheidsgerichte managementbenadering combineert deze twee vraagstukken. Het begint met een grondige analyse van de diverse behoeften van lokale gemeenschappen, gevolgd door een kritische beoordeling van de huidige verdeling van toeristische voordelen. Het doel is bestemmingen op een rechtvaardige en eerlijke manier te ontwikkelen.

De eerste stap is het identificeren van een brede gemeenschapsbehoefte of doel en de gerelateerde ongelijkheden die moeten worden aangepakt. Bestemmingsmanagers, liefst samen met publieke en private stakeholders in de sector, kunnen vervolgens bepalen of en hoe toerisme kan bijdragen aan dit doel. Op basis van de specifieke context van hun bestemming kiezen zij de meest geschikte set aan mechanismen om dit te bereiken.

Het integrale bestemmingsmanagementmodel en de voorgestelde aanpak van equity driven management sluiten mooi op elkaar aan. Het scherp krijgen van de behoeften van de gemeenschap sluit aan op het vaststellen van de ambitie van de plek. Het benoemen van rechtvaardigheidsdoelstellingen is onderdeel van het ontwikkelkader, en het meten van de effectiviteit van de interventie(s) past bij de laatste fase van het integrale bestemmingsmanagementmodel. Het onderzoeksrapport geeft suggesties voor de praktische toepassing hiervan. Nu is het zaak om deze inzichten concreet in de praktijk te brengen.

Tot slot

Het rapport biedt veel voorbeelden en concrete handvatten om rechtvaardigheid in toerisme te bevorderen. Daarnaast geeft het suggesties voor

KPI's die een eerlijker toeristisch model meetbaar maken. Hoewel het een gelaagd en complex onderwerp is binnen het al multidisciplinaire bestemmingsmanagement, loont het wel om na te denken over de huidige verdeling van voordelen, passende methodes en gewenste uitkomsten voor jouw bestemming. Het rapport biedt hiervoor veel praktische suggesties.

Enkele concrete tips voor NTO's en DMO's:

- Investeer in een beter begrip van hoe waarde binnen de toeristische sector wordt gecreëerd en verdeeld.
- Ontwikkel een gemeenschappelijke taal om over gelijkheid en rechtvaardigheid te praten.
- Onderneem actie om een eerlijker toeristisch model te creëren.
- Bouw een sterke band op met lokale gemeenschappen.
- Meet de impact van toerisme op de lokale gemeenschap.

Wil je meer weten over de manieren waarop toerisme eerlijker kan worden verdeeld? Ontvang het volledige rapport via: <https://www.thetravel-foundation.org.uk/equitable/> of bezoek voor meer inspiratie ook <https://www.nlbesteddingsmanagement.nl>

Aan het rapport werkten mee: Papp, B., de Groot, E., Lynam, B., Armstrong, R., de Groot, T., Nijland, D., Gutberlet, M., Zengrink, J., Derriks en T., Rohl, C.

Contactgegevens auteur

Thijs de Groot, Programmanager bestemmingsontwikkeling, Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen, tdegroot@holland.com